

Minder geld voor het onderwijs biedt óók kansen

Vandaag

In de miljoenennota 2025 is voor het onderwijs een bezuiniging voorzien van 4 miljard euro. De helft daarvan heeft te maken met dalende leerling- en studentenaantallen. De overige 2 miljard moet binnen het onderwijs zelf worden gevonden. Tegen deze bezuiniging bestaat veel weerstand. Tegenstanders vrezen een afbraak van ons onderwijs. Jos Blank en Alex van Heezik denken dat de bezuiniging ook een aantal kansen biedt.

Inleiding

De kosten voor het totale onderwijs bedroegen in 2023 ruim 48 miljard euro (exclusief de randstructuur zoals inspecties, ministerie en dergelijke). De ingeboekte daadwerkelijke bezuiniging van 2 miljard betreft dus 4 procent van de totale kosten van onderwijsinstellingen. De kosten in 2013 bedroegen op basis van het prijspeil 2023 42 miljard euro. Dit impliceert een reële groei in kosten van 14 procent in de afgelopen 10 jaar. In dezelfde periode stegen de geleverde prestaties met 7 procent, vooral met dank aan het wetenschappelijk onderwijs. De productiviteit daalde dus met 7 procent. Het wetenschappelijk onderwijs buiten beschouwing latende daalde de productiviteit in de andere onderwijssectoren zelfs met 10 tot 16 procent. De Nederlandse burger heeft de afgelopen jaren fors in de buidel moeten tasten voor het onderwijs zonder daar meer of beter onderwijs voor te hebben gekregen.

Beleidsmakers en politici verzuimden in te grijpen

Productiviteitsgroei ontstaat door het toepassen van nieuwe technologieën, zoals digitalisering, robotisering, kunstmatige intelligentie en allerlei andere slimigheden. De neergaande productiviteitslijn in het onderwijs is echter niet te wijten aan het achterblijven van de implementatie van nieuwe technologieën. De oorzaak is het in toenemende mate ondoelmatiger werken, door bijvoorbeeld bureaucratisering, schaalvergroting en verlies van autonomie van scholen. Beleidsmakers hebben verzuimd om op te treden tegen geldverslindende fusies en ondermaats presterende scholen. Ook hebben politici en bestuurders nagelaten oplossingen te

bedenken voor het al jaren nijpende lerarentekort, waardoor de werkdruk, het personeelsverloop en het ziekteverzuim steeds verder toenamen. Het beleid kende slechts één antwoord: *meer geld*.

Geldkraan dicht zetten relatief gemakkelijke oplossing

Om het tij te keren kan worden volstaan met relatief eenvoudige beleidsaanpassingen. Majeure onderwijshervormingen zijn niet nodig - en zelfs onwenselijk. Zij leiden tot extra kosten. Het verminderen van de schooltijden zet wel direct zoden aan de dijk. Uit een rapport van het CAOP blijkt dat Nederland internationaal gezien een hoog aantal lesuren heeft en dat er geen bewijs is dat minder lesuren leidt tot slechtere schoolprestaties. Sommige landen presteren zelfs beter met veel minder lesuren. Het aantal lesuren is ook te verminderen door het terugbrengen van het aantal beschikbare studieprofielen.

Beleidsmakers hebben verzuimd om op te treden tegen geldverslindende fusies en ondermaats presterende scholen. Ook hebben politici en bestuurders nagelaten oplossingen te bedenken voor het al jaren nijpende lerarentekort. Het beleid kende slechts één antwoord: meer geld.

Het toezicht van de overheid op het onderwijs kan ook beter. De onderwijsinspectie voert te weinig schoolbezoeken uit en slechte beoordelingen leiden niet tot consequenties. Het stopzetten van de bekostiging of het laten vervangen van het management kan hier stimulerend werken.

De invloed van schoolbesturen moet ook worden verminderd, onder andere door fusies te verbieden en de autonomie van scholen te herstellen. Zo dient er een verbod te komen op het heralloceren van budgetten over binnen een bestuur aangesloten scholen. Iedere school krijgt het budget waar het recht op heeft en de directeur bepaalt hoe het budget wordt aangewend en niet het schoolbestuur. De bestuursstaf kan ook ingekrompen worden. Recent onderzoek laat zien dat besturen met meer dan drie aangesloten scholen helemaal geen kostenvoordelen opleveren.

Binnen scholen zelf valt veel te verbeteren, onder andere door beperking van de vergadercultuur en het gezever over taak- en projecturen. Recent onderzoek laat zien dat docenten gemiddeld nog maar 40 procent van hun tijd daadwerkelijk direct met onderwijs bezig zijn. Verder zou het management nog eens kritisch kunnen kijken naar dure inhuur en inkoop. Ook de rol van ouders moet teruggebracht worden tot hun inbreng op tafeltjesavonden.

Slot

Het dichtdraaien van de geldkraan kan een helende werking hebben, waarbij alle actoren een prikkel ervaren om hun rol in het proces tegen het licht te houden. Het beleid moet scholen ondersteunen door knellende wetgeving en regeldruk te verminderen en duidelijkheid te

scheppen over wat de samenleving van het onderwijs verwacht en alleen daarop stuurt en sanctioneert. Twee miljard euro minder blijkt dan uiteindelijk wellicht eerder een zegen dan een vloek.

Te citeren als

Jos Blank, Alex van Heezik, “Minder geld voor het onderwijs biedt óók kansen”, **Me Judice** (<https://www.mejudice.nl/>), 29 november 2024.

Copyright

De titel en eerste zinnen van dit artikel mogen zonder toestemming worden overgenomen met de bronvermelding **Me Judice** (<http://www.mejudice.nl/>) en, indien online, een link naar het artikel. Volledige overname is slechts beperkt toegestaan. Voor meer informatie, zie onze **copyright richtlijnen** (</overig/copyright>).

Afbeelding

Door '**Richard Lee** (['](https://www.flickr.com/photos/70109407@N00/2097402250/in/photolist-4ckJBL-9SCSqn-9SFKm9-9SCSMP-cnC8vY-6pvc8r-5rkbrw-nDu143-fsJv8-2gkMc84-fsJvV-4eRN3v-fsJy2-6ZDsQb-7Uy8z8-9SFKGS-aexdNb-FkrDGh-FvDLWu-7T3JFx-aeiprC-aASzvF-aASycg-aASzCk-aAVf4h-aASxnn-7Uy8tP-2kSFcsi-vKiLD7-nTnYHj-uT7NBE-pQStnD-5EQbVn-9bP5VR-5TBA1U-e2gQKA-ggYVXH-6NVgCp-7T3JB8-2kqu6VE-A5x4g-5oKPEc-GAyLgh-vQbdYa-pQWD8u-8e3voZ-gh1is2-ggWcdY-ggZ5Ci-iGJj4k)

Auteurs

Jos Blank (<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/jos-blank>)

IPSE Studies

Alex van Heezik (<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/alex-van-heezik>)

IPSE Studies

Gerelateerde artikelen

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/hoe-de-nederlandse-overheid-al-veertig-jaar-de-ziekte-van-baumol-in-de-publieke-dienstverlening-aanwakkert>)

de-nederlandse-overheid-al-veertig-jaar-de-ziekte-van-baumol-in-de-publieke-

Hoe de Nederlandse overheid al veertig jaar de ziekte van Baumol in de publieke dienstverlening aanwakkert (<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/hoe-de-nederlandse-overheid-al-veertig-jaar-de-ziekte-van-baumol-in-de-publieke-dienstverlening-aanwakkert>)

De productiviteit in de publieke sector neemt al decennialang af, terwijl de kwaliteit niet verbetert - of zelfs verslechtert. Dit is volgens Jos Blank het gevolg van maar liefst drie chronische aandoeningen van het overheidsbeleid.

dienstverlening-

aanwakkert).

([https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/transitie-](https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/transitie-vraagt-samenwerking-hogeschool-en-universiteit)

vraagt-samenwerking-

hogeschool-en-

universiteit).

([https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/inrichting-](https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/inrichting-economie-onderwijs-vraagt-onderbouwde-discussie)

economie-onderwijs-

vraagt-onderbouwde-

discussie).

([https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/verbeter-](https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/verbeter-de-productiviteit-in-het-nederlandse-onderwijs)

de-productiviteit-in-het-

nederlandse-onderwijs).

([https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/wat-](https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/wat-moet-de-inhoud-zijn-van-het-vak-economie-in-het-voortgezet-onderwijs)

moet-de-inhoud-zijn-

van-het-vak-economie-

in-het-voortgezet-

onderwijs).

Transitie vraagt samenwerking hogeschool en universiteit

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/transitie-vraagt-samenwerking-hogeschool-en-universiteit>).

Er is volgens lector Frank Jan de Graaf te weinig aandacht voor de sterkten en zwakten van het huidige onderwijs. Zo kunnen hogescholen en universiteiten elkaar goed aanvullen door een betere samenwerking.

Inrichting economie onderwijs vraagt onderbouwde discussie

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/inrichting-economie-onderwijs-vraagt-onderbouwde-discussie>).

Sam de Muijnck bepleit dat het economie onderwijs teveel gericht is op neoklassieke theorieën en modellen. Volgens hem is het om maatschappelijke problemen op te lossen broodnodig dat economen breder worden opgeleid.

Verbeter de productiviteit in het Nederlandse onderwijs

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/verbeter-de-productiviteit-in-het-nederlandse-onderwijs>).

In plaats van extra geld ter beschikking stellen aan het onderwijs, zou er een einde moeten worden gemaakt aan de bedenkelijke beleidscultuur.

Wat moet de inhoud zijn van het vak economie in het voortgezet onderwijs?

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/wat-moet-de-inhoud-zijn-van-het-vak-economie-in-het-voortgezet-onderwijs>).

Aangenomen dat we het eens zijn over het belang van het vak economie en dat economiedocenten inventief genoeg zijn de juiste werkvormen te vinden, beperkt Gerrit Gorter zich in deze bijdrage tot het what.